

Адміністратор – одна людина з групи. Інші виступають у ролі приїжджих (серед них три справжні вчителі, на ці ролі їх потай призначив викладач). Побачивши табличку, всі починають видавати себе за педагогів. Адміністратор повинен на свій розсуд поселити трьох осіб.

Обговорення. Що було ключовим в оцінюванні людини як педагога? Які ознаки сприяли цьому? Хто був найбільш переконливим, виконуючи роль педагога? На що орієнтувалися учасники, втілюючи цей образ?

Вищенаведені вправи розвивають у майбутніх педагогів-математиків навички рефлексивної та оціночної діяльності, формують вміння ставити цілі, забезпечують можливість планувати та організовувати власну професійну діяльність, з'являються передумови та можливості для успішної соціалізації у професійному середовищі.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що завдяки позитивній рефлексивності особистість є суб'єктом власного професійного та життєвого становлення, набуває професійної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брантова З. М. Особенности рефлексивной деятельности учителя при обучении математическим понятиям / З. М. Брантова [Електронний ресурс] // Преподаватель Высшей школы в XXI веке. – Режим доступу: <http://www.t21.rgups.ru/Arhiv2009s1>
2. Гуляевская Н. В. Технологии формирования рефлексивной культуры личности клиента в практике социальной работы / Н. В. Гуляевская [Електронний ресурс] / Медицина и образование в Сибири. – 2008. – № 6. – Режим доступу: http://www.ngmu.ru/cozo/mos/article/text_full.php?id=317
3. Журавська Л. М. Фактори самореалізації особистості у процесі безперервної освіти / Л. М. Журавська // Наукові праці: науково-методичний журнал. Т. 42. Вип. 29. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – С. 57–62.
4. Михайлова Н. С. Организация самообразовательной деятельности студента-заочника интегрированной формы обучения ССУЗ-ВУЗ / Н. С. Михайлова // Труды 5-ой международной научно-практической Интернет - конференции «Преподаватель высшей школы в XXI веке». Сборник 5. Ч. 2. – Ростов н/Д: Рост. гос. ун-т путей сообщения, 2007. – С. 256–262.
5. Одинцова Л. А. Реализация профессиональной подготовки учителя математики в условиях многоуровневой системы высшего педагогического образования / Л. А. Одинцова, С. В. Завацкая [Електронний ресурс] Педагог. – Барнаул: Изд-во Барнаул. гос. пед. ун-та, 1996. – № 1. – С. 72. – Режим доступу: www.bspu.ab.ru/Journal/pedagog/article9.html
6. Петров Ю. В. Антропологический образ философии / Ю. В. Петров. – Томск: Изд-во НТЛ, 1997. – 77 с.
7. Сизикова Т. Э. Формирование мотива в рефлексивных процессах: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Т. Э. Сизикова. – Новосибирск, 1996. – 25 с.
8. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: введение в психологию субъективности / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
9. Щедровицкий Г. П. Рефлексия в деятельности / Г. П. Щедровицкий // Вопросы методологии. – 1994. – № 3–4. – С. 76–121.
10. Шепелева Л. Н. Программы социально-психологических тренингов / Л. Н. Шепелева. – СПб.: Питер, 2008. – 160 с.

УДК 378.035.3.001.13

В. В. МОШТУК

ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ І КРЕСЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Систематизовано підходи до поняття «адаптація», конкретизовано його сутність. Виявлено структурні компоненти адаптації особистості, здійснено їх характеристику. Розкрито важливість успішної адаптації студентів у їх фаховому становленні. Висвітлено особливості адаптації майбутніх вчителів технологій і креслення до професійно-педагогічної діяльності. Проаналізовано умови адаптації студентів у процесі організації та здійснення проектно-технологічної діяльності. Розроблено теоретичні основи процесу адаптації майбутніх педагогів. Визначено критерії оцінки ефективності процесу адаптації.

Ключові слова: адаптація, умови адаптації, процес адаптації, проектно-технологічна діяльність.

В. В. МОШТУК

ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ФАКТОР АДАПТАЦИИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ И ЧЕРЧЕНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Систематизированы подходы к понятию «адаптация», конкретизирована его сущность. Обнаружены структурные компоненты адаптации личности, осуществлена их характеристика. Раскрыта важность успешной адаптации студентов в их профессиональном становлении. Отражены особенности адаптации будущих учителей технологий и черчения к профессионально-педагогической деятельности. Проанализированы условия адаптации студентов в процессе организации и осуществления проектно-технологической деятельности. Разработаны теоретические основы процесса адаптации будущих педагогов. Определены критерии оценки эффективности процесса адаптации.

Ключевые слова: адаптация, условия адаптации, процесс адаптации, проектно-технологическая деятельность.

V. V. MOSHTUK

PROJECTIVE-TECHNOLOGICAL ACTIVITY AS A FACTOR OF THE ADAPTATION OF THE FUTURE TEACHER OF TECHNOLOGIES AND DRAWING TO THE PROFESSIONAL PEDAGOGICAL ACTIVITY

Approaches to the concept of adaptation are systematized, its essence is specified. Structural components of adaptation of personality are found, its characteristics is made. The importance of successful adaptation of students in their professional development is solved. Features of adaptation of future teacher of technologies and drawing to vocational-educational activity is covered. Conditions of adaptation of students in a process of organization and implementation of project-technological activity have been analyzed. Theoretical basis of a process of adaptation of future teachers are developed. Criteria of estimation of efficiency of process of adaptation are defined.

Keywords: adaptation, conditions of adaptation, process of adaptation, project-technological activity.

Особистість має добре орієнтуватися у складному соціокультурному просторі ХХІ ст., швидко адаптуватися до його мінливих умов. Це стосується фахівців різних сфер діяльності, а особливо педагогів. Рівень фаховості випускника вищої школи характеризується його вмінням добре адаптуватися до свого місця праці, якісно та ефективно здійснювати свою педагогічну діяльність. Тому проблема адаптації майбутніх вчителів технологій і креслення до умов навчання у ВНЗ є одним із важливих завдань, які широко досліджуються у педагогіці і дидактиці вищої школи.

Проблема адаптації студентів педагогічних ВНЗ і вчителів протягом тривалого часу привертає увагу багатьох зарубіжних та вітчизняних фахівців. У науковій літературі розглянуті різні підходи до її вирішення: антропологічний (П. Ф. Лесгафт, Є. Н. Шиянов); біологічний (П. К. Анохін, Н. А. Бернштейн, І. П. Павлов, В. М. Сеченов); педагогічний (І. Ф. Ісаєв, В. В. Буткевіч, В. Т. Лісовський, О. Г. Мороз, А. В. Мудрік, Л. Н. Седова, О. І. Скафа, І. О. Славіна, В. Г. Чайка); психологічний (К. М. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, О. М. Леонтьєв, А. В. Петровський, К. К. Платонов, Ж. Піаже, С. Л. Рубінштейн, В. А. Семиченко, Д. Ж. Уотсон); соціальний (Д. А. Андрєєва, А. І. Донцов, Л. Г. Єгоров, В. Ю. Стрельцова, В. В. Шпалінський); соціально-фаховий (П. Р. Атутов, В. В. Гузеєв, М. М. Захаров, М. М. Калугін, Л. М. Кузнецова, Є. М. Павлютенков); філософський (Е. Дюркгейм, Р. Спенсер, Ж.-П. Сартр, К.-Т. Ясперс).

За останні роки з'явилися публікації, які розкривають можливості творчо-перетворювальної, зокрема проектної, діяльності в реалізації умов психолого-педагогічної та соціально-фахової адаптації (В. М. Дубов, С. С. Ізбаш, М. В. Елькін, Ю. С. Єгорова,

І. Г. Єрмаков, О. М. Коберник, Г. О. Ковальчук, М. Л. Пелагейченко, П. А. Петряков, І. А. Сасова, Н. К. Солопова, Л. А. Филимонюк, О. П. Ширяева та ін.).

Проте, на теперішній час незначною є кількість науково-методичних праць, що висвітлювали б можливість проектно-технологічної діяльності як потенційної технології забезпечення ефективної адаптації студентів до навчання у ВНЗ.

Метою статті є характеристика проектно-технологічної діяльності як основи адаптації майбутнього вчителя технологій і креслення у процесі його фахового становлення.

Перейшовши з розряду школярів у статус студентів, вчорашній учень входить у новий культурно-освітній простір, структура та зміст якого суттєво відрізняються від загальноосвітнього навчального закладу. Зміни стосуються практично всіх середовищ цього простору: духовного, естетичного, інформаційного, комунікаційного, освітнього, психологічного, соціального та ін. Це знаменує собою не тільки перехід пізнавальних процесів на новий рівень, а й і виникнення нових умов для особистісного розвитку молодшої людини. Тому адаптація студента в умовах вищої школи стає важливою умовою його особистісного і фахового становлення.

Поняття «адаптація» (лат. *adaptatio* – пристосування, прилаштування; від лат. *adapto* – пристосовую) вперше було введено в наукове використання німецьким фізіологом Х. Аубертом у 1865 р. для позначення пристосованості (звикання) органів чуття (зору, слуху) до мінливих умов зовнішнього середовища. Набувши широкого розповсюдження у фізіології, воно почало поширюватися й на інші галузі біології, а з середини ХХ ст. застосовується у медицині, кібернетиці, психології, педагогіці, соціології, інших науках.

Феномен адаптації має міждисциплінарний статус, тому існує багато аспектів його характеристики: антропологічний, біологічний, виробничий, педагогічний, психологічний, соціальний, філософський тощо, а також різних підходів до його трактування. Так, під соціальною адаптацією розуміють процес інтеграції індивіда в соціальну групу (студентський колектив), яка передбачає прийняття нормативно-правових вимог перебування у ВНЗ, сприйняття всіх його вимог моралі та культури; виступає як «засвоєння особистістю соціального досвіду в цілому, того середовища (мікросередовища), до якого вона належить» [4, с. 64–71]. На підтвердження цього О. Г. Мороз відзначив: «Соціальна адаптація – це процес багатofакторного і багатовимірного входження особистості в нове соціальне оточення з метою спільної діяльності у напрямі прогресивної зміни як особистості, так і середовища» [5, с. 50].

Психологічна адаптація характеризує готовність особистості до життєдіяльності в соціумі згідно із загальноприйнятими вимогами та власними спонукальними інтересами. Її розуміють як «пристосування організму і його функцій, органів та клітин до умов середовища» [8, с. 11]. Вона спрямована на збереження збалансованої діяльності систем, органів і психічної організації індивіда при мінливих умовах життя, розкриває вміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки та діяльності.

Педагогічна адаптація відображає здатність студента стати частиною освітнього середовища ВНЗ на певний період часу та враховувати його особливості, «виконувати його вимоги, норми і правила, що формують позитивний особистісний та соціальний розвиток, спрямований на успішне оволодіння фахом» [4, с. 66]. Вона є специфічною формою організації освітнього процесу, яка забезпечує студентів педагогічною допомогою в підвищенні його інтелектуального рівня через опанування сучасних технологій, технічних і мультимедійних засобів, необхідних для майбутньої фахової діяльності.

На основі цих та інших трактувань нами узагальнено визначення адаптації як процесу активного пристосування індивіда до нового (або мінливого) соціокультурного простору (середовища) за допомогою керованої творчої діяльності з використанням різноманітних засобів (організаційних, матеріально-технічних, соціально-психологічних, дидактичних тощо).

Адаптацію до навчання у ВНЗ потрібно розглядати комплексно, у різних площинах та на різних рівнях протікання (здійснення), враховуючи її різноманітні аспекти і підходи, зокрема: 1) адаптацію до культурно-освітнього простору ВНЗ; 2) адаптацію до ближнього оточення (студентського середовища); 3) адаптацію до умов навчально-виробничої діяльності); 4) адаптацію до структури і змісту майбутнього фаху.

1. Адаптацію до культурно-освітнього простору ВНЗ ми пов'язуємо, в першу чергу, із соціально-біологічними чинниками.

Культурно-освітній простір (КОП) вузу розглядається «як інтеграційна модель соціокультурного та освітнього просторів суспільства і культурного простору особистості (Я-простору), що представлена як відкрита синергетична система, яка динамічно розвивається, постійно змінюється і оновлюється з часом» [6, с. 252]. КОП підготовки майбутнього вчителя технологій і креслення створюється взаємодією різноманітних структурних підпросторів (середовищ): інформаційного, комунікаційного, естетичного, освітнього, психологічного, духовного, виробничого та інших, що, як вже було відзначено, є суттєво відмінними від загальноосвітнього навчального закладу.

Новизна КОП вузу у більшості випадків стає для першокурсників комплексом труднощів і чинником стресу, оскільки студенти «губляться» у ньому, тому потрібно зробити незнайомий культурно-освітній простір знайомим, щоб досягнути гармонії між особистістю і контактуючими середовищами. Цього можна досягти завдяки активній, самостійній і систематичній творчо-перетворювальній діяльності студентів, зокрема проектно-технологічній діяльності (ПТД), де вони вчаться використовувати інфраструктуру ВНЗ як ресурс своєї програми індивідуального фахового становлення.

2. Адаптація до ближнього оточення (студентського середовища) характеризує, як правило, соціально-психологічний аспект. Від початку навчання у ВНЗ студент зустрічається з труднощами засвоєння нових соціальних норм, встановлення і підтримки ним певного соціального статусу в новому колективі. Він потрапляє до академічної групи, де зібрані вчорашні випускники шкіл з відповідними індивідуальними здібностями, різним ступенем сформованості особистісних рис (характеристик): характером, амбіціями, мотивами і цілями, рівнем самооцінки тощо. В цих умовах буває складно адекватно сприймати не тільки оточуючих, а й самого себе.

Пошук власного «Я» і виявлення себе як особистості, займання свого соціального «місця під сонцем» у ще не сформованому колективі, адаптація власної поведінки щодо рольових очікувань студентів-одногрупників не у всіх відбувається легко та зразу. Як підтверджує життєвий досвід, це важкий і тривалий період у розвитку студентського колективу, що посилюється відмінністю між студентами у підходах до виховання, ставлення до життя і моральних цінностей, неоднаковими можливостями для самореалізації. Ці та інші чинники ще більше загострюють і сповільнюють процес адаптації першокурсників, а також формування адекватної системи стосунків і спілкування.

Щоб максимально нівелювати вплив негативних чинників у соціальній взаємодії майбутніх педагогів і підсилювати роль позитивних, студентів потрібно вже з першого курсу залучати до колективної ПТД. Вона стимулює різнобічне розкриття індивідуальних здібностей та можливостей кожного студента, які не завжди проявляються на традиційних заняттях. Також, залучення до виконання навчальних проектів збагачує особистий досвід молодих людей, вони набувають необхідних навичок спілкування. У процесі ПТД «розширюються соціальні контакти студентів, розвивається їх уміння взаємодіяти з різними людьми (між собою та викладачами – В. М.) в процесі вирішення проблем (виконання навчальних проектів)» [2, с. 7].

3. Адаптація до умов навчально-виробничої діяльності визначає педагогічний аспект цього феномена. Він характеризує звикання до нової освітньої ситуації у ВНЗ, що відрізняється від шкільної структурою, змістом, формами, методами і технологією організації навчального процесу, режимом праці і відпочинку тощо. У студентів відбувається перебудова всієї системи ціннісно-пізнавальних орієнтацій особистості, що часто ускладнюється недостатньою базовою підготовкою шкіл, їх невмінням працювати самостійно, відсутністю самоорганізації, яка є основою навчальної діяльності у вищій школі. Негативну роль відіграє відсутність щоденного контролю з боку викладачів, що дає змогу недобросовісним студентам відтягувати виконання навчальних завдань або виконувати їх недбало.

Це призводить до того, що під час перевірки навчальних досягнень окремі студенти часто незадоволені отриманими результатами, хвилюються перед викладачами, неадекватно сприймають об'єктивні зауваження. Така ситуація деструктивно впливає на ефективність

адаптації молодих людей, на розвиток їх особистості і фахове становлення, на формування творчих здібностей і наукового потенціалу.

Позитивні зміни в організацію та здійснення освітнього процесу у вищій школі може забезпечити проектна технологія, яка реалізується через ПТД. Як і в попередніх випадках, вона володіє широкими можливостями у вирішенні проблем адаптаційного періоду студентів.

У проектно-технологічній діяльності змінюється схема взаємодії викладача і студента. Суб'єкт-об'єктні відносини між педагогом і студентом замінюються суб'єкт-суб'єктною навчальною взаємодією, співпрацею; студент сам знаходить і вибирає для себе способи і шляхи досягнення певної освітньої мети, а викладач – створює для цього умови.

4. Адаптація до структури і змісту майбутнього фаху розкриває дидактичний аспект проблеми. Проведена нами робота в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка засвідчує, що абітурієнти інженерно-педагогічного факультету, де готуються вчителі технологій і креслення, менше інформовані про свою професію, ніж бажаючі навчатися на інших педагогічних спеціальностях. Вони частково (в межах 12–15%) можуть реально оцінити власні здібності до педагогічної, інженерно-технічної та художньо-графічної діяльності, що становить основу їх майбутнього фаху. Тому засвоєння фахових дисциплін для більшості студентів пов'язано із значними труднощами, що виникають з об'єктивних (підвищена складність змісту окремих навчальних предметів, великий обсяг навчально-технічної інформації) та суб'єктивних (відсутність структурованих підручників та посібників, невміння працювати з різними джерелами інформації, проблема визначення суттєвої інформації при опрацюванні значного масиву літератури та неможливість її запам'ятовування) причин. Звести до мінімуму їх вплив на молодих людей, щоб допомогти їм адаптуватися до майбутньої фахової діяльності, за допомогою традиційних форм і методів є дуже складно.

Як показує досвід роботи автора у вищій школі, дидактична адаптація майбутніх фахівців проходить швидше та ефективніше, коли студенти розуміють, що їх перебування у педагогічному ВНЗ здійснюється не «заради навчання», тобто звичайного отримання інформації, а заради того, щоб цю інформацію вміти правильно застосовувати на практиці (для набування відповідних компетенцій), у майбутній професійно-педагогічній діяльності. Таке усвідомлення важливості активного опанування фаховими дисциплінами стане можливим при використанні творчих методів навчання (портфоліо, методу проектів, кейс-методу та ін.), які відображені в ПТД майбутніх педагогів.

Охарактеризовані нами основні рівні адаптації майбутнього вчителя технологій і креслення засвідчують, що ефективне здійснення освітнього процесу у вузі стане можливим в результаті прояву активної позиції всіх суб'єктів навчання. Успішна адаптація студентів відбуватиметься лише завдяки ПТД, яку ми трактуємо як «продуктивну організацію освітнього процесу у ВНЗ, яка сприяє творчому саморозвитку і самореалізації студентів через розробку та втілення ідеальних і/або матеріальних проектів, що володіють суб'єктивною чи об'єктивною новизною» [7, с. 27].

ПТД є вельми осяжною і багатогранною. Вона дозволяє вирішувати багато проблем сучасної освіти, зокрема здійснювати розвиток мотивації студента в самостійному освітньому процесі, формувати вміння конструювати свою діяльність на основі конкретних практичних вимог, набувати досвіду самостійної творчої діяльності, а також залучати майбутнього фахівця до активного творчого пошуку і усвідомленого вибору шляхів самореалізації.

Окремі педагоги організаційно-педагогічними умовами соціально-професійної адаптації студентів у ВНЗ вважають такі: наявність банку проектів; читання курсу «Основи проектної діяльності»; володіння керівником проекту технологією проектної діяльності; активна творча позиція кожного учасника проекту; відповідність проектів тематиці і завданням занять з фахових дисциплін [2, с. 10]. Ми до цього переліку додаємо: необхідність організації навчально-виховного супроводу студентів викладачами-тьюторами у період адаптації до освітнього процесу, який повинен забезпечуватися активними формами і методами навчання, а також технологіями ефективного освоєння культурно-освітнього простору ВНЗ; залучення студентів до ПТД, яка має здійснюватися на основі вибору індивідуально значущих видів проектних робіт, з урахуванням власних потреб та інтересів.

На всіх етапах і рівнях адаптації «логіка здійснення проектно-технологічної діяльності може бути наступною: 1) постановка проблеми, її аналіз та визначення завдань діяльності (*проблемно-аналітичний етап*) → 2) складання плану творчої діяльності, розробка моделей та їх апробація (*творчо-пошуковий або проектний етап*) → 3) вибір кращих варіантів, їх реалізація (*технологічний етап*) → 4) аналіз отриманих результатів, їх обґрунтування та оформлення (*презентаційний етап*) → 5) оцінка проведеної роботи (*етап рефлексії*)» [7, с. 29].

Як педагогічна технологія ПТД володіє необхідним потенціалом ефективної адаптації студентів і здатна забезпечити: а) процес пристосування майбутнього фахівця до умов мінливого культурно-освітнього простору ВНЗ, який характеризується своїми просторово-часовими конструктами; б) результат цього процесу, що визначається ступенем повної адаптованості особистості до конкретних умов; в) формування новоутворень, які становлять комплекс певних рис вчителя технологій і креслення (таким новоутворенням може бути, наприклад, проектно-технологічна культура педагога).

Оцінювання ефективності адаптаційних процесів проводиться на основі відповідних критеріїв. Серед багатьох характеристик ми вказуємо на класифікацію М. П. Будовського, який розділив критерії на об'єктивні і суб'єктивні. Об'єктивними вважаються: успішність власної діяльності (поточна та під час сесії); стабільність функціонального стану організму студентів у процесі навчання (відсутність різких змін у стані психофізичних функцій); відсутність яскраво виражених ознак втоми при виконанні навчальної діяльності. До суб'єктивних критеріїв належать: задоволення процесом навчання; задоволення колективом та стосунками, що склалися (психологічним кліматом); виявлення студентами активності в навчальній діяльності та ін. [1, с. 25–27].

Узагальнивши їх, ми пропонуємо такі критерії оцінки ефективності процесу адаптації студентів до навчально-виховного процесу педагогічного ВНЗ: стійкі навчально-професійні мотиви, задоволення міжособистісними стосунками і соціальним статусом, прагнення до саморозвитку і самореалізації; емоційний комфорт, регулювання власного емоційного стану при спілкуванні з групою і викладачами; успішність, активність, самостійність, ціннісні орієнтації до фахової діяльності, готовність освоювати різноманітні її види та здійснювати рефлексію.

Охарактеризований нами комплексний характер адаптаційних процесів є основою ефективності навчальної діяльності майбутніх вчителів у ВНЗ, організації педагогічної взаємодії з урахуванням їх особливостей та можливостей. Розвиток адаптивних здібностей сприяє формуванню соціально-біологічного, соціально-психологічного, педагогічного і дидактичного рівнів готовності студентів до культурно-освітнього простору вищої школи.

Проведена робота дозволяє зробити певні висновки.

Адаптація – це процес активного і ефективного входження індивіда в нові умови культурно-освітнього простору ВНЗ. Вона передбачає позитивне ставлення до вибраної спеціальності і систему фахової самоосвіти та самовиховання професійно значущих рис особистості.

В ході адаптації складається відповідний індивідуальний стиль діяльності особистості, що дозволяє їй виконувати свої соціальні функції в суспільстві. Ефективність адаптації істотно залежить від того, наскільки адекватно особистість сприймає себе і свої соціальні зв'язки в культурно-освітньому просторі ВНЗ.

Залучення студентів до активної, самостійної і систематичної проектно-технологічної діяльності від початку навчання є необхідною умовою підвищення мотивації навчання і є гарантом їх ефективної адаптації у культурно-освітньому просторі ВНЗ.

Перспективою подальшого висвітлення проблеми дослідження є розгляд ПТД як засобу адаптації молодого вчителя технологій і креслення у культурно-освітньому просторі загальноосвітньої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будовский М. П. К вопросу диагностики и управления процессом адаптации студентов / М. П. Будовский // Организация самостоятельной работы и вопросы психологической адаптации студентов. – Рига, 1979. – С. 25–35.

2. Избаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / С. С. Избаш. – К., 2007. – 20 с.
3. Лидак Л. В. Детерминанты успешной адаптации первокурсников к современной образовательной ситуации вуза [Электронный ресурс] / Л. В. Лидак, Л.А. Антипова // Прикладная психология и психоанализ: электрон. науч. журн. – 2010. – № 4. URL: <http://ppip.idnk.ru>
4. Медведев Г. П. Адаптация – важная проблема высшей школы / Г. П. Медведев, Б. Г. Рубин, Ю. С. Колесников // Советская педагогика. – 1969. – № 3. – С. 64–71.
5. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / А. Г. Мороз. – К.: КГПИ, 1983. – 50 с.
6. Моштук В. В. Культурно-освітній простір ВНЗ як важливий чинник формування проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій і креслення / В. В. Моштук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2011. – №3. – С. 247–255.
7. Моштук В.В. Проектно-технологічна діяльність як основа проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій і креслення / В. В. Моштук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини / ред. кол.: Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.] – Умань: ПП Жовтий, 2011. – Вип. 38. – С. 25–32.
8. Психологический словарь / под ред. Давыдова В. В. и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.

УДК 37.013:37.035.91

Р. В. СОПІВНИК

ЕВОЛЮЦІЯ ІДЕЙ ВІДБОРУ ТА ФОРМУВАННЯ ЯКОСТЕЙ ЛІДЕРА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Проаналізовано лідерські якості особистості, які необхідно формувати в студентів у навчально-виховному процесі вузу. Показано еволюцію думок і підходів до необхідності виховання тих чи інших якостей особистості у вітчизняній та світовій педагогічній думці Античності до сьогодення. Виявлено, що впродовж вказаного історичного періоду дослідники визначають майже 200 якостей, що можуть забезпечувати виховання особистості як лідера. Узагальнено лідерські якості за групами: фізичні, морально-етичні, емоційно-вольові, інтелектуальні, мотиваційні.

Ключові слова: особистість, лідерство, виховання лідера, формування лідерських якостей.

Р. В. СОПІВНИК

ЕВОЛЮЦІЯ ІДЕЙ ОТБОРА И ФОРМИРОВАНИЕ КАЧЕСТВ ЛИДЕРА В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ АГРАРИЕВ

Проанализированы лидерские качества личности, которые необходимо формировать у студентов в учебно-воспитательном процессе вуза. Показана эволюция мнений и подходов к необходимости воспитания тех или иных качеств личности в отечественной и мировой педагогической мысли от Античности до современности. Установлено, что в указанный исторический период исследователи выделяют почти 200 качеств, которые могут обеспечивать воспитание личности как лидера. Обобщены лидерские качества по группам: физические, морально-этические, эмоционально-волевые, интеллектуальные, мотивационные.

Ключевые слова: личность, лидерство, воспитание лідера, формирование лидерских качеств.

R. V. SOPIVNYK

EVOLUTION OF IDEAS OF SELECTION AND FORMING OF THE LEADER QUALITIES IN THE PROCESS OF THE FUTURE AGRICULTURE SPECIALISTS PROFESSIONAL TRAINING

The article analyzes the leadership qualities of personality to be formed in students in the educational process in higher institution. Evolution of ideas and approaches to the educational need to upbringing certain